

Dr. sc. Ivica Kinder¹
Pročelnik Vojnog kabineta Predsjednika Republike Hrvatske

MEĐUNARODNA ORGANIZACIJA KAO KORISNIK STRANE VOJNE BAZE

UDK: 341. 1/.8

Pregledni rad

Primljeno: 1. 06. 2013.

Strana vojna baza podrazumijeva točno određeni dio državnog područja neke države na kojemu su, na temelju njezina pristanka, strane vojne snage relativno trajno stacionirane radi provedbe vojnih aktivnosti, pri čemu država korisnik, odnosno njezine vojne snage, imaju isključivi nadzor nad područjem baze. Mada se u ulozi domaćina i korisnika strane vojne baze tradicionalno pojavljuju države kao subjekti međunarodnoga prava, korisnik strane vojne baze može biti i međunarodna organizacija. U dosadašnjoj praksi kao korisnik strane vojne baze, u ograničenoj mjeri, pojavljuje se UN, dok strane vojne baze uspostavljene pod okriljem NATO-a, mada znatno raširenije, redovito pripadaju državama članicama, a ne NATO-u kao međunarodnoj organizaciji.

Ključne riječi: *vojna baza, međunarodni ugovor, međunarodna organizacija, NATO, UN*

U izvorima međunarodnoga prava i u pravnoj literaturi nije moguće pronaći jedinstvenu odnosno općeprihvaćenu definiciju pojma strane vojne baze. I praksa sklapanja međunarodnih ugovora pokazuje pojmovnu nedosljednost te je terminologija, koja se u međunarodnim ugovorima koristi za označavanje strane vojne baze, vrlo raznolika. U najširem smislu, pod pojmom vojne baze valja podrazumijevati područje ili lokaciju gdje su relativno trajno smještene vojne snage, odnosno vojni objekti ili druga vojna infrastruktura, u svrhu provedbe vježbovnih, obučnih i drugih aktivnosti vojnih snaga, uključujući mogućnost pokretanja vojnih operacija, odnosno pružanja logističke ili druge potpore provedbi vojnih operacija s tog područja, odnosno lokacije.²

Pored "vojne baze", u međunarodnim ugovorima koriste se pojmovi poput "vojnih instalacija" odnosno "postrojenja", "objekata", "obrambenih položaja" i dr. – nazivlje nerijetko ovisi o postojanju nekih posebnih čimbenika u odnosima između države domaćina i države korisnika, odnosno tih država i trećih država. Općenito se može kazati kako je korištenje određene terminologije češće odraz

¹ Ivica Kinder (ivicakinder@yahoo.com), doktor međunarodnog javnog prava i magistar strategijskih studija, pripadnik je djelatnog sastava Oružanih snaga RH u činu brigadira, na dužnosti pročelnika Vojnoga kabineta Predsjednika Republike Hrvatske. Stavovi izneseni u ovom radu osobni su stavovi autora i nemaju veze s institucijom u kojoj je zaposlen. Adresa stanovanja: Zagrebačka 124, 10370 Dugo Selo.

² Lachowski, Z., *Foreign Military Bases in Eurasia*, SIPRI Policy Paper no. 18, Stockholm, 2007., str. 2.

političkih, nego pravnih razloga.³ Ilustracije radi, Sporazum između SAD-a i Filipina iz 1979. godine, kojim je – zbog značajnih unutrašnjih političkih rezervi s filipinske strane – bio izmijenjen raniji sporazum tih država o vojnim bazama, sklopljen 1947. godine, određivao je da će obje države "s obzirom na objekte Sjedinjenih Američkih Država, uživati prava koja su im priznata u odnosu na ono što je Sporazum iz 1947. nazvao vojnim bazama".⁴

Stariji pravni pisci najčešće su upotrebljavali pojam "baza" ili "vojna baza".⁵ Smatrajući kako je za sadržaj pojma strane vojne baze ključna konkretna, točno određena lokacija, Vali je sredinom 20. stoljeća pod taj pojam podvodio slučajeve stacioniranja vojnih snaga jedne države na državnom području druge države, pri čemu:

- međunarodni ugovor predviđa ustupanje na korištenje dijela državnog područja radi stacioniranja stranih vojnih snaga u obrambene svrhe,
- vojne vlasti dviju država administrativnim putem reguliraju razmještaj stranih vojnih snaga,
- vojna baza se nalazi na točno određenoj lokaciji na državnom području države domaćina.⁶

Imajući u vidu spektar mogućih zadaća vojnih snaga, osobito u kontekstu napadnih operacija, naprijed navedena Valijeva definicija može se podvrći kritici kao preuska. Doduše, u doba hladnog rata, kada je predmetna definicija nastala, strane vojne baze doista su težišno služile u obrambene svrhe, odnosno u svrhu odvratanja vojnih snaga suparničkog vojnog bloka. Međutim, za potpuno određenje sadržaja pojma vojne baze, ne mogu biti odlučne bilo namjera bilo praksa njezinih tvoraca glede njezine obrambene namjene. Uostalom, već su zbivanja u Drugom svjetskom ratu pokazala kako se strane vojne baze mogu osnivati i u isključivo napadajne svrhe. Na primjer, američke vojne baze u Velikoj Britaniji bile su uspostavljene isključivo radi pripreme i pokretanja strategijske napadajne operacije savezničkih snaga u zapadnoj Europi.⁷ Pored toga, u novije doba, pored obrambenih i napadajnih vojnih operacija, provode se i stabilizacijske operacije, odnosno operacije potpore miru, čija se provedba kadšto oslanja na vojne baze. Na primjer, strane vojne baze u Kirgistanu primarno služe provedbi operacije potpore miru u Afganistanu.

S druge strane, Valijeva definicija govori o administrativnom reguliranju razmještaja stranih vojnih snaga od strane (vojnih) vlasti dviju država, čime zapravo ukazuje na važnost konsenzualnosti prilikom uspostave strane vojne baze. Drugim riječima, ta definicija posredno ukazuje kako se uporišta neke

³ Woodliffe, J., *The Peacetime Use of Foreign Military Installations under Modern International Law*, Dordrecht, 1992., str. 29.

⁴ Cit. prema Angangco, R. R., Lotilla, J. P. M., *The 1979 Amendments to the Military Bases Agreement of 1947: Still a Question of Sovereignty*, Philippine Law Journal, broj 3, 1978., str. 472. – 491.

⁵ Woodliffe, *op. cit.* u bilj. 2, str. 30.

⁶ Vali, F. A., *Servitudes of International Law*, London, 1958., str. 210.

⁷ Saveznička operacija "Overlord", koja je započela 6. lipnja 1944.

države, uspostavljena na državnom području države domaćina protiv njezine volje, ne mogu smatrati vojnim bazama u naprijed navedenom smislu. Mada sama definicija govori o vojnim vlastima dviju država, kao nositeljima reguliranja razmještaja stranih vojnih snaga, to nipošto ne treba implicirati odsutnost uloge civilnih državnih vlasti, već isto valja tumačiti tek kao prepuštanje vojnim vlastima da reguliraju tehničke aspekte boravka stranih vojnih snaga podložno prethodnom sporazumu civilnih vlasti dviju država. Tome u prilog u potpunosti ide praksa sklapanja međunarodnih ugovora o stranim vojnim bazama 50-ih godina 20. stoljeća. Kada je riječ o zahtjevu za određivanje konkretne lokacije vojne baze na državnom području države domaćina, radi se o tome da Vali pod pojam vojne baze nije svrstavao odnose u kojima vojne snage države korisnika mogu biti stacionirane bilo gdje na državnom području države domaćina.⁸ Drugim riječima, postojanje konkretne, točno određene lokacije predstavlja, prema Valijevom mišljenju, bitnu sastavnicu sadržaja pojma "vojna baza".

Potkraj 20. stoljeća, Woodliffe koristi pojam "vojna instalacija", kao generički pojam za "vojne baze" i "vojne objekte". Pritom pod pojmom "vojna baza" podrazumijeva one "vojne instalacije" nad kojima država korisnik ima pravo isključivog nadzora u eksteritorijalnom smislu, dok pojam "vojni objekt" ograničava na vojne instalacije glede kojih država korisnik ima tek pravo nadzora *ad hoc* (na primjer, vježbališta, strelišta, poletno-sletne staze, tranzitni kampovi i drugo) ili pravo njihova korištenja dijeli s državom domaćinom. Woodliffe zaključuje kako se u moderno doba zapravo vrlo mali broj vojnih instalacija može podvesti pod pojam "vojna baza".⁹

Navedena Woodliffeova nomenklatura ukazuje na značajne promjene koje su se, od vremena naprijed izložene Valijeve definicije vojnih baza, dogodile na području konsenzualnog korištenja dijelova stranog državnog područja u vojne svrhe. Radi se o značajnom porastu broja "vojnih objekata" u odnosu na "vojne baze". Naime, praksa hladnog rata je u vrlo ranoj fazi počela prerastati okvire Europe, odnosno tzv. "željeznu zavjesu", u smislu da su se hladnoratovske suprotnosti počele prenositi i na druge dijelove svijeta u kojima su SAD i SSSR, odnosno njihovi saveznici, imali interese koji su ugrožavali ili su mogli ugroziti interese suprotne strane. Kako je takvih lokacija na kojima su se sukobljavali interesi dvaju blokova bilo mnogo, ali sve nisu opravdavale potrebu za neprekidnom vojnom nazočnošću, nisu se uvijek i svugdje trebale uspostavljati vojne baze. Umjesto toga, s vremenom se izgradila praksa uspostave vojnih lokacija na stranim državnim područjima isključivo u svrhu stjecanja mogućnosti za brzo okupljanje vojnih snaga države korisnika u slučaju sukoba, odnosno za uporabu snaga s takve lokacije. Na primjer, na širem području Roga Afrike, uključujući Egipat i Keniju, SAD je već tijekom hladnoga rata, isključivo za slučaj potrebe, imao pravo pristupa i vojnog korištenja većeg broja zračnih i pomorskih luka. Dakle, na tim lokacijama nije bilo trajnog stacioniranja američkih vojnih snaga,

⁸ Vali, *op. cit.* u bilj. 5, str. 210.

⁹ Woodliffe, *op. cit.* u bilj. 2, str. 30.

već su američke vojne snage onamo dolazile tek u slučaju potrebe, te bi se ondje zadržavale dok god bi za to postojala potreba. Kako bi se stvorila mogućnost neodgodivog pristupa i korištenja takvih, potencijalno neophodnih lokacija, države bi unaprijed postizale sporazum o tome.

U navedenom smislu, SAD i u današnje vrijeme raspolaže u Africi, na temelju međunarodnih ugovora, s nizom tzv. "lokacija za kooperativnu sigurnost" (Cooperative Security Locations – CSL) – u Alžiru, Bocvani, Gabonu, Gani, Keniji, Maliju, Namibiji, Sijera Leoneu, Svetom Tomi i Prinsipeu, Tunisu, Ugandi i u Zambiji.¹⁰ U osnovi, radi se o "jednostavnim lokacijama, s najnužnijom infrastrukturuom" (dijelovi zračnih i pomorskih luka, dijelovi vojarni i sl.) u spomenutim državama, koje održavaju vojne snage tih država, a gdje vojne snage SAD-a redovito ne borave, već imaju pravo pristupa i korištenja u slučaju potrebe. Tako su, na primjer, američke snage 90-ih godina prošloga stoljeća, dakle nakon završetka hladnog rata, koristile CSL-ove u Keniji u svrhu potpore svojim snagama tijekom intervencije u Somaliji početkom 90-ih godina 20. stoljeća, potom za potrebe humanitarnih operacija u Ruandi 1996., a i danas ih povremeno koriste za potrebe borbe protiv terorizma.¹¹

SAD u Africi također raspolaže s više tzv. "prednjih operativnih položaja" (Forward Operating Sites – FOS). Radi se o lokacijama koje američke vojne snage također koriste povremeno, ali, za razliku od CSL-ova, to čine samostalno u odnosu na vojne snage države domaćina. Primjer FOS-a u potpori USAFRICOM-a (Zapovjedništvo vojnih snaga SAD-a za Afriku) nalazi se na otoku Ascension u južnom Atlantiku, gdje se otprije nalazi britanska vojna logistička baza koju zadnjih par godina pored britanskih vojnih snaga koriste i američke vojne snage.¹² Istovremeno, SAD na čitavom afričkom kontinentu danas ima svega jednu vojnu bazu, i to u Džibutiju, gdje su američke vojne snage trajno stacionirane.

Kod lokacija poput američkih FOS-ova u Africi, bitno je posebno naglasiti upravo naprijed spomenutu činjenicu njihova samostalnog korištenja od strane vojnih snaga države korisnika. S druge strane, neovisno o tome što se vojne snage države korisnika služe tim lokacijama tek povremeno, ovisno o potrebama, činjenica je da je predmetni dio državnog područja države domaćina ipak relativno trajno opterećen u korist države korisnika. Prema tome, nije moguće u potpunosti prihvatiti Woodliffeovo učenje, jer iz njega proizlazi da se lokacije poput današnjih američkih FOS-ova trebaju smatrati "vojn timerjektima". S druge strane, sami vojni objekti, kako ih obrazlaže Woodliffe, međusobno se razlikuju po svojoj teritorijalnoj određenosti, trajanju prava države korisnika te po ovisnosti prava na korištenje dijela područja države domaćina o njegovom istovremenom korištenju od strane vojnih snaga te države. Naprotiv, točno određene lokacije

¹⁰ Ploch, L., *Africa Command: U.S. Strategic Interests and the Role of the U.S. Military in Africa*, Congressional Research Service, Washington, 2009., str. 9.

¹¹ *Ibid.*

¹² Ward, W., *United States Africa Command – 2009 Posture Statement*, USAFRICOM, Stuttgart, 2009., str. 35.

na stranom državnom području, koje strane vojne snage imaju pravo koristiti samostalno u odnosu na vojne snage države domaćina, no čije korištenje nije neprekidno, već povremeno, u sadržajnom su smislu bliže vojnim bazama. Ipak, od vojnih baza se bitno razlikuju po tome što je kod vojnih baza prisutan element stacioniranja vojnih snaga države korisnika. Stoga je lokacije poput američkih FOS-ova moguće pojmovno odrediti tek kao vojne baze u širem smislu riječi.

U praksi sklapanja međunarodnih ugovora o stranim vojnim bazama, pojavljuju se različiti načini definiranja pojma, odnosno određivanja područja vojnih baza i njihovih namjena, odnosno različiti načini vezivanja vojnih baza uz konkretan dio državnog područja države domaćina, kao i različiti opsezi nadzora države korisnika nad područjima baza. Najčešće se radi o opisnom određivanju, a konkretizacija pojmova i samih lokacija potom se obično prepušta dodacima uz osnovni ugovor, odnosno tehničkim sporazumima koji se sklapaju na temelju osnovnog ugovora. Rjeđe se već u samom osnovnom ugovoru navode konkretne lokacije na kojima će se nalaziti vojne baze. S druge strane, element trajnosti vezivanja stranih vojnih baza, odnosno snaga uz određeni dio državnog područja države domaćina, ukoliko u međunarodnom ugovoru nije izrijekom određen, obično je posredno vidljiv iz drugih odredaba ugovora, najčešće iz preambule ugovora u kojoj se izlaže namjera ugovornih strana, ili iz odredaba ugovora koje govore o aktivnostima koje će vojne snage države korisnika provoditi na području vojne baze.

Sadržaj međunarodnih ugovora i mišljenja pravnih pisaca, razlikovanje vojnih baza prema funkcionalnom kriteriju te suvremena praksa korištenja stranog državnog područja u vojne svrhe, upućuju na zaključak kako je za tvrdnju o postojanju strane vojne baze važan karakter relativne trajnosti boravka stranih vojnih snaga na državnom području države domaćina u smislu stacioniranja tih snaga, uz pristanak države domaćina. Relativna trajnost ne znači nužno da se vojna baza uspostavlja na unaprijed neodređeno vrijeme, već primarno isključuje slučajeve kratkotrajnijeg boravka stranih vojnih snaga, poput provođenja obučnih, vježbovnih i sličnih aktivnosti, kod kojih izostaje element stacioniranja na državnom području države domaćina.¹³

Općenito govoreći, pravna osnova stjecanja nekog prava u međunarodnom pravu uvijek je neko pravilo međunarodnog prava. Budući da ne postoji pravilo međunarodnog običajnog prava koje bi državama nalagalo da drugim državama dopuštaju uspostavu vojnih baza na svojem državnom području, za uspostavu istih je neophodan pristanak države domaćina. Štoviše, osim prava neškodljivog prolaska stranog ratnog broda kroz teritorijalno more obalne države, ne postoji niti pravilo međunarodnog običajnog prava koje bi države obvezivalo na dopuštanje prelaska stranih vojnih snaga preko svojeg državnog područja. Drukčiji je slučaj,

¹³ Prema Bratoljubu Klaiću, *Rječnik stranih riječi*, Nakladni zavod Matice Hrvatske, Zagreb, 1990., str. 1261., stacionaran znači "nepokretljiv, stalan, nepromjenjiv, koji ostaje na svom mjestu, koji miruje, utvrđen, čvrst, nepomičan".

na primjer, s prolaskom kroz Sueski prokop, jer se smatra pravilom međunarodnog običajnog prava da je taj prokop otvoren za promet svim državama svijeta.

Kako je naprijed navedeno, ukoliko nije ispunjen zahtjev relativne trajnosti stacioniranja stranih vojnih snaga na državnom području države domaćina, kao što je to slučaj kod tranzitnih kampova, korištenja razne obučne i vježbovne infrastrukture na kojoj strane vojne snage kratko borave (na primjer, u lokalnim klimatskim uvjetima, odnosno uvjetima lokalnog reljefa države domaćina), u slučajevima naprijed opisanih američkih CSL-ova i FOS-ova, i sl., ne može se govoriti o stranoj vojnoj bazi na državnom području države domaćina. Tako, na primjer, nekadašnji britanski tabor u Luganvilleu na Vanuatu, o kojemu je riječ u razmjeni pisama, odnosno Sporazumu između Novog Zelanda i Vanuata od 15. rujna, odnosno 3. listopada 1990., glede provedbe vojne vježbe "Tropic Mercury 90", nije bio vojna baza novozelandskih snaga.¹⁴ Element trajnosti je izostao zato što se radilo tek o provedbi vojne vježbe koja je trajala svega tri tjedna. Također, prema Memorandumu sklopljenom između SAD-a i Papue Nove Gvineje 26. ožujka 1990., o združenim i zajedničkim vojnim aktivnostima vojnih snaga tih dviju država, govorilo se isključivo o "privremenoj nazočnosti" američkih vojnih snaga na državnom području Papue Nove Gvineje.¹⁵ Prema tome, niti vojni poligon Oružanih snaga RH (OS RH) u Gašincima, na kojemu se 2008. odvijala međunarodna vojna vježba (MVV) "Adriatic Aurora", niti poligon "Eugen Kvaternik" na Slunju, gdje se 2011. odvijala MVV "Immediate Response", iz istog razloga nisu imali obilježja vojnih baza stranih vojnih snaga. Jednako tako, niti vojni poligon "Krivolak" u Makedoniji nema obilježja strane vojne baze, budući da strane vojne snage onamo dolaze isključivo na kraća vremenska razdoblja – u pravilu, na komercijalnoj osnovi – radi izvođenja obuke i vojnih vježbi, na primjer u tamošnjim "afričkim" i "afganistanskim" naseljima.

Element trajnosti nije bio ispunjen niti u slučaju Memoranduma sklopljenog između SAD-a i Grčke, od 6. svibnja 1992., o zajedničkom korištenju grčkih vojnih baza zračnih snaga od strane grčkih i američkih oružanih snaga.¹⁶ Naime, taj memorandum je bio sklopljen "za slučajeve postojanja međunarodnih napetosti i/ili oružanih sukoba, u skladu s NATO-ovim operativnim planovima i planovima za izvanredne situacije", te u njemu izričito stoji kako za potrebe njegove provedbe "američko vojno osoblje neće biti trajno stacionirano u Grčkoj" (točka 3.).¹⁷ Pored toga, tu izostaje još jedan važan konstitutivni element sadržaja pojma vojne baze, a to je isključivi nadzor države korisnika nad predmetnom lokacijom, budući da se – kako je naprijed navedeno – radi o zajedničkom korištenju vojnih baza države domaćina od strane njezinih vojnih snaga i vojnih snaga SAD-a. Prema tome, ovdje se ne može raditi o vojnoj bazi, već isključivo o vojnom objektu, ali i to tek pod uvjetom da američke vojne snage dijele s grčkim vojnim snagama nadzor

¹⁴ UNTS, sv. 1866, str. 127. – 141.

¹⁵ UNTS, sv. 2344, str. 5.

¹⁶ UNTS, sv. 2342, str. 367. – 380.

¹⁷ *Ibid.*, str. 368.

nad istim. U skladu s tim, vojni poligoni OS RH u Gašincima i Slunju, tijekom naprijed spomenutih MVV, nisu mogli imati niti obilježja stranog vojnog objekta, kako taj pojam tumači Woodliffe, jer su bili u potpunosti pod nadzorom OS RH.

Za postojanje strane vojne baze važan je i čimbenik njezine vezanosti uz određeni dio državnog područja države domaćina, tako da naprijed spomenuti čimbenik relativne trajnosti boravka treba sagledavati u kontekstu konkretne lokacije. Drugim riječima, pripadajuća prava države korisnika vojne baze moraju biti vezana uz konkretnu lokaciju. Nasuprot tome, na primjer, pravo prolaska stranih vojnih snaga jedne države preko državnog područja druge države redovito nije vezano uz konkretan dio državnog područja, a ako i jest vezano uz konkretan, uobičajeni smjer kretanja, takav boravak po prirodi stvari nikada ne može imati karakter trajnosti.

U skladu s prirodom ekspedicijskih vojnih operacija, pod okriljem NATO-a se u novije doba razvio koncept potpore države domaćina (Host Nation Support – HNS), kao oblik potpore države domaćina vojnim snagama države korisnika koji nužno ne uključuje stacioniranje stranih vojnih snaga na državnom području države domaćina. U sadržajnom smislu, radi se o vojnoj i civilnoj pomoći koju država domaćin pruža u doba mira, kriza ili rata, stranim vojnim snagama koje su stacionirane na njezinom državnom području ili djeluju s tog područja ili ondje tek privremeno borave ili samo prelaze preko državnog područja države domaćina.¹⁸ U funkcionalnom smislu, HNS može biti vrlo važna pretpostavka za provedbu vojnih operacija, vojnih vježbi i dr.

U okviru HNS-a, država domaćin može osigurati široki raspon usluga. Tako već samo davanje odobrenja za prelazak preko državnog područja države domaćina, uključujući zračne koridore za prelet, predstavlja HNS. HNS se najčešće sastoji u davanju objekata za smještaj stranih vojnih snaga i opreme, opskrbi raznim sredstvima (na primjer, pogonskim gorivom, vodom, i dr.), u pružanju usluga, davanju opreme i dr. Na primjer, ako bi RH omogućila stranim vojnim snagama korištenje kapaciteta neke svoje zračne luke radi opskrbe zrakoplova gorivom, smještaja posade radi odmora ili vojne vježbe i sl., radilo bi se o obliku potpore države domaćina.

Po prirodi stvari, država domaćin pruža HNS iz svojih vlastitih resursa, što u konačnici može biti besplatno, uz naplatu ili po načelu vraćanja usluge, tj. reciprociteta. O pružanju HNS-a države redovito sklapaju međunarodne ugovore, kao i tehničke sporazume i druge provedbene dokumente potrebne za primjenu međunarodnih ugovora. HNS ne uključuje komercijalne poslove koji nastaju između stranih vojnih snaga i gospodarskih subjekata države domaćina. Međutim, HNS uključuje posredovanje tijela vlasti države domaćina u pribavljanju stranim vojnim snagama logističke potpore iz komercijalnih izvora. Tako se i samo stvaranje političkog okvira za takva ugovaranja, u sadržajnom smislu, treba smatrati potporom države domaćina. Na primjer, amfibijske snage ratne mornarice

¹⁸ NATO Standardization Agency, *NATO Glossary of Terms and Definitions*, Brussels, 2010., str. 2-H-4.

SAD-a sklopile su s Lučkom upravom u Splitu komercijalni ugovor o pranju brodova i vojne opreme.¹⁹ Tu se ne radi o trajnom ili privremenom korištenju lučkih kapaciteta od strane američkih vojnih snaga na državnom području RH, niti o njihovu zajedničkom korištenju s hrvatskim vojnim snagama. Radi se tek o potpori RH kao države domaćina kroz stvaranje političkog i normativnog okvira za komercijalno ugovaranje poslova stranih vojnih snaga s njezinim gospodarskim subjektima.

Na temelju svega što je naprijed navedeno, pojam strane vojne baze valja koristiti u značenju precizno određenoga dijela državnog područja jedne države (država domaćin) na kojemu su, na temelju njezinog pristanka i kasnijeg sporazumnog administrativnog uređivanja odnosa, vojne snage druge države (država korisnik) ili više njih, relativno trajno stacionirane radi provedbe određenih aktivnosti vojnoga karaktera (obrambenih, napadajnih, stabilizacijskih odnosno mirovnih, i dr.), pri čemu država korisnik, odnosno njezine vojne snage, imaju isključivi nadzor nad lokacijom vojne baze. Stoga u prosuđivanju da li nešto jest ili nije vojna baza, nazivlje koje se koristi (baza, objekt, instalacija, kamp, poligon i sl.) treba biti od sporednog značaja, a presudan pri utvrđivanju postojanja strane vojne baze treba biti sadržaj uspostavljenih odnosa između države domaćina i države korisnika, kako je to naprijed navedeno.

Prema tome, konstitutivni elementi pojma strane vojne baze su:

- sporazumno reguliranje (tj. na temelju pristanka države domaćina) razmještaja stranih vojnih snaga na precizno određenom dijelu državnog područja države domaćina, od strane civilnih i/ili vojnih snaga države domaćina i države korisnika,
- relativno trajni boravak tj. stacioniranje stranih vojnih snaga na dodijeljenom dijelu državnog područja države domaćina,
- korištenje tog dijela državnog područja države domaćina od strane vojnih snaga države korisnika, uz njihov isključivi nadzor nad istim,
- provedba vojnih (obrambenih, napadajnih, stabilizacijskih odnosno mirovnih, humanitarnih i dr.) aktivnosti od strane vojnih snaga države korisnika.

Poslije Drugog svjetskog rata, boravak vojnih snaga jedne države na području druge države više se počeo vezivati uz osnivanje i djelovanje međunarodnih vojnih saveza, dvostranu međunarodnu vojnu suradnju, te uz provedbu mirovnih operacija. U odnosu na dotadašnju praksu, to je znatno proširilo kontekst uspostave i održavanja vojnih baza, vježbališta, strelišta i druge vojne infrastrukture na stranom državnom području.

Nakon što su zajedničkim naporima postigli pobjedu u Drugom svjetskom ratu, saveznici nisu uspjeli zadržati duh zajedništva u međusobnim odnosima. Umjesto toga, među njima su se postupno razvili suparnički odnosi koji su rezultirali uspostavom NATO-a i Varšavskog ugovora, kao vojnih saveza koji su pokazivali

¹⁹ Izvor: www.morh.hr/hr/vijesti-najave-i-priopcenja/priopcenje/pranje-americke-opreme-u-splitu-komercijalni-je-posao.html (29. ožujka 2012.).

tendenciju neprekidnog jačanja i prostornog širenja svojih vojnih potencijala.²⁰ Tako se uspostava stranih vojnih baza u značajnoj mjeri intenzivirala upravo u svezi s postupnim promjenama i projekcijom geostrateških interesa SAD-a i SSSR-a kao dviju velesila tadašnjega svijeta, kolizija čijih političkih, gospodarskih i sigurnosnih interesa je rezultirala razdobljem hladnoga rata. Mnoge vojne baze koje su na državnom području savezničkih država bile uspostavljene tijekom Drugog svjetskog rata, sada su postale sastavnicom novih, trajnijih obrambenih mehanizama. Najveći broj američkih vojnih instalacija u Europi bio je upravo dio NATO-ovog sustava zajedničke obrane.²¹

Pojedini pravni pisci, među njima i Flory, počeli su tvrditi da se tu zapravo pojavio novi tip međunarodnih ugovora o vojnim bazama, koje zbog svoje vezanosti uz "federalni tip organizacije" čiji je država domaćin član, više nemaju epitet "stranih".²² S tim u svezi, Woodliffe je smatrao kako razlikovanje "dvostranog" i "federalnog" tipa međunarodnih ugovora o stranim vojnim bazama nije utemeljeno na nekom formalnom kriteriju, već je isključivo posljedica organizacijske strukture kakvu zahtijeva drugi tip ugovora.²³ Flory je naročito isticao federalne elemente u postupcima upravljanja planiranjem i financiranjem infrastrukture vojnih baza pod okriljem NATO-a, ovlaštenjima tijela NATO-a za rješavanje vojnih i nevojnih pitanja u svezi s funkcioniranjem baza, mogućnostima da – sukladno Sporazumu između članica NATO-a o pravnom položaju njihovih snaga iz 1951. – vojne snage jedne članice budu stacionirane na državnom području druge članice, kao i u zasebnom međunarodnopravnom subjektivitetu koji NATO uživa u svakoj pojedinoj državi članici.²⁴

Činjenica jest da je stupanj integracije koji se razvio unutar NATO-a označio napuštanje klasičnog, "dvostranog" tipa vojnih baza u nekoliko segmenata. Najprije, nije više bilo realno tvrditi da je nazočnost stranih vojnih snaga "urođena prijatna suverenosti države domaćina".²⁵ Pored toga, Stambuk je isticao da su strane vojne snage u državi domaćinu "slobodnije", te da koriste njezine vojne i druge objekte na temelju njihove zajedničke obrambene funkcije. S tim u svezi, Stambuk je držao da u takvim slučajevima strane vojne snage mogu izgraditi i koristiti vojne baze u okviru zajedničkih obrambenih napora, ali da suverenost države domaćina ostaje formalno na snazi i unutar i izvan tih vojnih objekata.²⁶

²⁰ Vukadinović, R., *Politika i diplomacija*, Zagreb, 1994., str. 66.

²¹ Istraživanje Kidrona i Smitha, poduzeto 1982., zabilježilo je blizu 3000 stranih vojnih baza i sličnih objekata smještenih u 58 država, od kojih su u 30 država iste pripadale SAD-u, a u 12 država SSSR-u. Campbell je 1983. tvrdio da je SAD te godine imao ukupno 359 baza i oko 1200 sličnih objekata u drugim državama.

²² Flory, M., "Les Bases militaires à l'étranger", *Annuaire français de droit international*, broj 1, 1955., str. 3. – 30.

²³ Woodliffe, *op. cit.* u bilj. 2, str. 123.

²⁴ Flory, *op. cit.* u bilj. 21, str. 9.

²⁵ Stambuk, G., *American Military Forces Abroad*, Columbus, 1963., str. 29.

²⁶ *Ibid.*

I Vali, koji je svoje promišljanje stranih vojnih baza umnogome temeljio na konceptu međunarodnopravnih služnosti kao izuzetka od teritorijalnog vrhovništva, odnosno jurisdikcije države domaćina, osvrnuo se na vojne baze uspostavljene pod okriljem međunarodne organizacije. Tvrdio je da je u tim slučajevima sama međunarodna organizacija, na primjer NATO, nositelj prava na stacioniranje vojnih snaga, odnosno na uspostavu vojnih baza na državnom području članica, što takvim odnosima ne oduzima karakter služnosti. Naime, tvrdio je Vali, bitan sadržaj pojma međunarodne služnosti je posjedovanje državnog područja koje pripada obvezanoj strani, a ne ovlaštenoj strani.²⁷

U svezi s takvim mišljenjima, valja ukazati na dvije činjenice. Prije svega, da NATO, ni u Floryjevo, ni u Stambukovo, ni u Valijevo vrijeme nije imao vlastite vojne snage, a takvo stanje se nije promijenilo ni do današnjih dana. Dakle, NATO ne raspolaže svojim vlastitim, stalnim vojnim snagama, već vojnim snagama rasplažu isključivo države članice te međunarodne organizacije, koje onda i sklapaju potrebne međunarodne ugovore. Drugo, niti jedna "vojna baza NATO-a" nije nikada bila osnovana na temelju međunarodnog ugovora u kojemu bi se kao ugovorna strana pojavljivao NATO kao međunarodna organizacija, odnosno međunarodnopravni subjekt. Pritom nije sporno da NATO kao međunarodna organizacija posjeduje međunarodnopravni subjektivitet, te bi se načelno mogao pojaviti kao stranka međunarodnog ugovora. Radi se jednostavno o tome da praksa uspostave stranih vojnih baza za potrebe kolektivne obrane pod okriljem NATO-a, nije pošla takvim putem.

Drugim riječima, sve vojne baze koje su osnovane za potrebe kolektivne obrane pod okriljem NATO-a, osnovale su države članice NATO-a putem dvostranih međunarodnih ugovora. Samim tim, "vojne baze NATO-a" po svim svojim obilježjima (jurisdikcija, prava, povlastice, itd.), ne samo da podsjećaju na "klasične" vojne baze dvostranog tipa, već to one, bez razlike, i jesu. Dakle, uvijek se radi o vojnim bazama jedne države članice na državnom području druge države članice NATO-a, neovisno o činjenici da je uspostava tih baza zapravo u potpori ostvarenja zadaća kolektivne obrane pod okriljem NATO-a kao međunarodne organizacije.

Ilustracije radi, u preambuli Općeg sporazuma između Belgije i Kanade o tranzitu kroz i stacioniranju kanadskih snaga u Belgiji, od 30. ožujka 1953., stoji: "... uzimajući u obzir da Sjevernoatlantski ugovor predviđa suradnju ugovornih strana u razvijanju njihovih pojedinačnih i kolektivnih sposobnosti za otpor oružanom napadu ...".²⁸ U članku 1. Općeg sporazuma između Belgije i Velike Britanije o uspostavi britanske vojne baze u Belgiji, koji je sklopljen 12. studenoga 1952., stajalo je sljedeće: "Belgijska Vlada dopustit će snagama Ujedinjenog Kraljevstva tranzit kroz i stacioniranje u Belgiji kad god se dvjema Vladama ukaže kao potrebno ... radi udovoljavanja preporukama Sjevernoatlantskog vijeća ili njegovih nadležnih tijela."²⁹ Prema sadržaju preambule, naprijed spomenuti

²⁷ Vali, *op. cit.* u bilj. 5, str. 209.

²⁸ UNTS, sv. 181, str. 99.

²⁹ UNTS, sv. 180, str. 16.

Sporazum između Nizozemske i Francuske o boravku nizozemskih vojnih snaga u Francuskoj, iz 1988., također je vezan uz ispunjavanje obveza iz članstva tih dviju država u NATO-u.³⁰ Dakle, prema postojećoj praksi, na državnom području RH kao članice NATO-a, ne bi se uspostavljale strane vojne baze koje bi pripadale NATO-u, već bi se radilo o vojnim bazama (ili vojnim objektima) neke druge države članice NATO-a.

S druge strane, u pravnoj literaturi ima mišljenja kako u slučajevima boravka višenacionalnih vojnih snaga koje djeluju pod okriljem neke međunarodne organizacije, zapravo nema elemenata trajnije vezanosti nazočnosti stranih vojnih snaga uz određeni dio državnog područja neke države, što bi značilo da se niti s te osnove ne može govoriti o postojanju strane vojne baze.³¹ Takvo mišljenje počiva na činjenici da su djelovanju spomenutih snaga immanentne povremene promjene njihova operativnog razmještaja u području djelovanja, te na stajalištu da se njihova djelovanja provode u relativno kratkom vremenskom okviru. Međutim, polazeći od svega što je prethodno rečeno o konstitutivnim elementima pojma vojne baze, navedeno mišljenje valja podvrgnuti kritičkom sudu.

Prije svega, valja konstatirati kako pod okriljem međunarodnih organizacija ima djelovanja višenacionalnih snaga koja se provode godinama, a ponekad i desetljećima, poput UN-ove misije u Indiji i Pakistanu (UNMOGIP), te kako provedba promatračkih misija na temelju Glave VI. Povelje UN-a redovito za sobom ne povlači promjene operativnog razmještaja mirovnih snaga. Upravo naprotiv, takve snage u pravilu bivaju vezane uz iste, točno određene lokacije, koje se po prirodi djelovanja, predviđenih Glavom VI. Povelje UN-a, određuju na temelju pristanka države domaćina. Ilustracije radi, na temelju Sporazuma sklopljenog između UN-a i RH, od 15. svibnja 1995., RH se bila obvezala da će na svojem državnom području – među ostalim – "bez naplate troškova, UN-u osigurati područja i objekte za zapovjedništva, tabore i druge svrhe, za potrebe provedbe operacije i administrativnih aktivnosti, ..., kao i za smještaj pripadnika UN-ovih snaga ...".³²

Prema tome, naprijed spomenutom mišljenju o nepostojanju elementa trajnosti načelno valja prigovoriti u slučajevima relativno trajnijih mirovnih misija, što je svakako bio slučaj s djelovanjima UN-a na državnom području RH, koja su trajala nekoliko godina, a posljednja od njih – misija UNMOP na rtu Oštro ("Prevlaka") – završila je tek potkraj 2002. U svezi s navedenim, valja se prisjetiti kako su pojedine, točno određene lokacije, odnosno objekti na državnom području RH bili pod isključivim nadzorom mirovnih snaga UN-a, a ponegdje su te snage nadzor nad lokacijom dijelile s OS RH. S obzirom da se u najvećem broju slučajeva radilo o podjeli nadzora između OS RH i mirovnih snaga UN-a, po naprijed obrazloženoj nomenklaturi zapravo se radilo o vojnim objektima, a ne o vojnim

³⁰ UNTS, sv. 2350, str. 122.

³¹ Duke, S., *United States Military Forces and Installations in Europe*, New York, 1989., str. 18.

³² UNTS, sv. 1864, str. 295.

bazama. Međutim, u slučaju misije UNMOP, odnosno njezine operativne lokacije na rtu Oštro ("Prevlaka"), radilo se o kvalitativno drukčijoj situaciji.

Naime, za razliku od nekoliko vojarni u Zagrebu, koje su od 1992. usporedno s mirovnim snagama UN-a koristile i OS RH, vojarna koja se nalazila na rtu Oštro bila je isključivo pod nadzorom UN-a, odnosno mirovnih snaga te međunarodne organizacije. Ta vojarna je prostorno spadala u područje tzv. Plave zone, koja je zbog režima demilitarizacije bila nedostupna za OS RH.³³ Takav je režim bio uspostavljen na temelju Zajedničke deklaracije potpisane 30. rujna 1992. u Ženevi, kojom su se predsjednici RH i SRJ, Franjo Tuđman i Dobrica Ćosić, sporazumjeli da će JNA, u skladu s Vanceovim planom, napustiti rt Oštro do 20. listopada 1992., te "da će sigurnost u tom području biti postignuta demilitarizacijom i raspoređivanjem promatrača UN-a".³⁴ Radilo se o trećem proširenju mandata kada je 6. listopada 1992. Vijeće sigurnosti prihvatilo Rezoluciju broj 779 (1992), na temelju čijeg drugog operativnog paragrafa je UNPROFOR bio ovlašten "preuzeti odgovornost za motrenje sporazuma dogovorenih za potpuno povlačenje Jugoslavenske armije iz Hrvatske, razvojačenje poluotoka Prevlaka i uklanjanje teškog oružja iz susjednih područja Hrvatske i Crne Gore ...".³⁵

Nesporno jest da je UN subjekt međunarodnog prava, te da kao međunarodna organizacija ne raspolaže vlastitim, stalnim vojnim snagama za provedbu mirovnih operacija i misija. Međutim, države članice UN-a svoje snage, i pravno i tehnički gledajući, posuđuju UN-u na određeno vrijeme i za točno određene vrste zadaća, pri čemu te snage nominalno zadržavaju svoju nacionalnu pripadnost. To naročito dolazi do izražaja kod vojnih promatrača UN-a, koji su tijekom službe odgovorni UN-ovom čelniku promatračke misije, te ne smiju tražiti niti primati zapovijedi ili instrukcije niti od svojih vlada, niti od bilo kojeg drugog subjekta izvan UN-a, sve to u interesu njihove nepristranosti i objektivnosti u postupanju.³⁶ U odnosu na državu domaćina, kao ugovorna strana redovito se pojavljuje UN, bilo da je riječ o pitanjima korištenja lokalne infrastrukture, pravnog položaja mirovnih snaga UN-a, i dr. Tako niti korisnik vojarni na rtu Oštro nisu bile države članice UN-a, pripadnici čijih oružanih snaga su bili tamošnji vojni promatrači UN-a, već je korisnik te vojarni bio UN kao međunarodna organizacija.

³³ Kinder, I., *Mandat misije vojnih promatrača Ujedinjenih naroda na rtu Oštro ("Prevlaka")*, pisani rad na Jednogodišnjem stručnom diplomatskom studiju na Diplomatskoj akademiji Ministarstva vanjskih poslova RH, šk. godina 2000./2001. (neobjavljeno), str. 6.

³⁴ Cit. prema Ramcharan, B. G. (ed.), *The International Conference on the Former Yugoslavia*, vol. 2, The Hague, 1997., str. 1209.

³⁵ Drobniak, V., *Priznanje imena i teritorijalne cjelovitosti Hrvatske u Ujedinjenim narodima*, Zbornik Diplomatske akademije – Simpozij "Hrvatska i svijet", Zagreb, 1997., str. 111. – 132.

Rezolucija Vijeća sigurnosti broj 779 (1992) usvojena je 6. listopada 1992. i njome su, prije svega, bili pozdravljeni Zajednička deklaracija, koju su predsjednici Tuđman i Ćosić potpisali 30. rujna u Ženevi, i postignuti sporazum o demilitarizaciji poluotoka Oštro. Tom rezolucijom UNPROFOR je bio ovlašten preuzeti odgovornost za *monitoring* postignutog sporazuma o potpunom povlačenju JNA iz RH, te demilitarizacije poluotoka i povlačenja teškog naoružanja iz susjednih područja RH i Crne Gore, u suradnji s Promatračkom misijom Europske zajednice (European Community Monitor Mission – ECOMM).

³⁶ Vidi *Ten Rules Code of Personal Conduct for Blue Helmets* u: UN – Department of Peace-keeping Operations, *UN Military Observers Handbook*, New York, 1995., str. 21.

Nastavno na naprijed već rečeno o UN-ovom korištenju vojarne na rtu Oštro, valja dodati kako je pristanak za njezino korištenje posredno u ime RH dao Predsjednik RH, potpisivanjem naprijed spomenute Zajedničke deklaracije od 30. rujna 1992. Korištenje te vojarne je potrajalo punih deset godina, budući da su vojni promatrači UN-a istu napustili tek potkraj 2002., nakon što je završila provedba mirovne misije UNMOP. Prema tome, element trajnosti stacioniranja pripadnika mirovnih snaga UN-a ne može biti upitan, kao niti provedba vojnih djelovanja usmjerenih na održavanje međunarodnoga mira i sigurnosti. O administrativnom reguliranju razmještaja vojnih promatrača UN-a svjedoče, kako spomenuta Zajednička deklaracija, tako i naprijed spomenuti Sporazum od 15. svibnja 1995.

Dakle, dok je domaćin stranjoj vojnoj bazi redovito država kao subjekt međunarodnog prava koji raspolaže državnim područjem, novija praksa pokazuje kako se u ulozu korisnika strane vojne baze, u određenoj mjeri, može pojaviti i međunarodna organizacija. U tom smislu, pored naprijed navedenoga, korisno je razmotriti – u kontekstu naprijed navedenih konstitutivnih elemenata pojma strane vojne baze – i slučaj baze UN-a koja se nalazi u Brindisiju, u Italiji. Naime, UN i Italija potpisali su 1994. Memorandum o razumijevanju glede UN-ovog korištenja objekata na vojnim instalacijama u Italiji u svrhu potpore mirovnim, humanitarnim i njima srodnim operacijama i misijama. Prema tekstu Memoranduma, njegova svrha je "odrediti temeljne pojmove i uvjete pod kojima će talijanska Vlada staviti na raspolaganje UN-u objekte za isključivo i neisključivo korištenje, radi pružanja potpore mirovnim, humanitarnim i njima srodnim operacijama".³⁷

U predmetnom slučaju nije sporno kako je dio državnog područja Italije na kojemu se nalazi vojna baza UN-a, precizno određen, te da postoji korisnik baze. Premda taj korisnik nije država, jest riječ o subjektu međunarodnog prava – UN-u. Također, budući da postoji međunarodni ugovor kao pravna osnova za uspostavu baze, zahtjev za postojanjem pristanka države domaćina je neosporno ispunjen. Kada je riječ o elementu vojnih aktivnosti na strani korisnika, UN-ova baza u Brindisiju težišno se koristi u logističke svrhe, u smislu skladištenja i održavanja materijalno-tehničkih sredstava potrebnih za provedbu mirovnih, humanitarnih i srodnih operacija i misija širom svijeta, kao i za telekomunikacijsku potporu provedbi tih operacija i misija. Uz to, baza u Brindisiju služi UN-u i kao prihvatna lokacija za snage koje bi se uslijed fizičke ugroze morale evakuirati iz područja operacije, odnosno misije, kao i lokacija za provedbu onih edukacijskih programa za mirovne snage UN-a koji ne potpadaju pod nacionalnu odgovornost država članica. Prema tome, element koji se tiče vojnih aktivnosti korisnika baze je također ispunjen. Naposljetku, element relativne trajnosti stacioniranja na dodijeljenom području vidljiv je, prije svega, kroz činjenicu da je spomenuti Memorandum 1994. sklopljen na neodređeno vrijeme, te da od tada do danas nije bilo nikakvih naznaka za njegovo eventualno otkazivanje s jedne ili s druge strane.

³⁷ UNTS, sv. 1979, str. 355.

Na temelju svega naprijed navedenoga, vidljivo je kako i UN-ova baza u Brindisiju, kao rezultat trajnog aranžmana postignutog između UN-a i Italije, u normativnom i u sadržajnom smislu, odgovara elementima pojma vojnih baza kakve pojedine države međusobno uspostavljaju i održavaju već desetljećima. Usporedbe radi, valja naglasiti kako su UN i Italija 1997., pozivom na naprijed spomenuti Memorandum iz 1994., sklopili još jedan međunarodni ugovor – Implementacijski sporazum o UN-ovu korištenju objekata smještenih u bazi talijanskog ratnog zrakoplovstva u Pisi.³⁸ Međutim, taj Sporazum odnosi se isključivo na segment provedbe humanitarnih operacija, te u tu svrhu ne predviđa relativno trajno stacioniranje osoblja. Isto tako, UN je 1994. bio sklopio i Sporazum sa Slovačkom, o davanju objekata za potrebe obuke bangladeškog vojnog kontingenta za sudjelovanje u mirovnoj operaciji UNPROFOR u Bosni i Hercegovini.³⁹ Premda se radilo o korištenju dijela slovačkog državnog područja u vojne svrhe, izostao je element relativne trajnosti, jer je predmetna obuka u skladu s odredbama Sporazuma potrajala svega nekoliko tjedana. Pored toga, u članku 6. spomenutog Sporazuma bile su navedene obveze slovačke strane (područje za obuku, uključujući streljište, infrastrukturu za vožnju i održavanje, i dr.), no u Sporazumu nije bila određena i konkretna lokacija na slovačkom državnom području.⁴⁰

Prema tome, dok se kao domaćin stranoj vojnoj bazi redovito pojavljuje država kao subjekt međunarodnog prava, praksa pokazuje kako se u ulozi korisnika strane vojne baze, u određenoj mjeri, može pojaviti i međunarodna organizacija. Temeljna razlika odnosi se na pripadnost vojnih snaga, u smislu da međunarodna organizacija nema vlastitih vojnih snaga, već raspolaže vojnim snagama svojih država članica. U dosadašnjoj praksi se kao korisnik strane vojne baze pojavljuje jedino UN, no i takva praksa je vrlo ograničena. Kada je riječ o NATO-u, strane vojne baze uspostavljene pod njegovim okriljem znatno su raširenije, no uvijek pripadaju državam članicama, a ne NATO-u kao međunarodnoj organizaciji. U takvom kontekstu moći će se onda kretati i eventualno uključivanje RH u odnose vezane uz uspostavu i održavanje stranih vojnih baza. Nasuprot tome, znatno je veća vjerojatnost uspostave odnosa koji proizlaze iz vremenski i namjenski ograničenog korištenja dijelova državnog područja RH, kakvih ima već danas, na primjer provedbe međunarodnih vojnih vježbi i obučnih aktivnosti, poput gađanja i sl., bilo da se radi o konceptu HNS-a ili se predmetne aktivnosti provode izvan takvog konteksta.

³⁸ UNTS, sv. 1980, str. 3. – 11.

³⁹ UNTS, sv. 1824, str. 29. – 61.

⁴⁰ *Ibid.*, str. 32.

SAŽETAK

U prosuđivanju da li nešto jest ili nije vojna baza, nazivlje koje se koristi (baza, objekt, instalacija, kamp, poligon i sl.) treba biti od sporednog značaja, a presudan treba biti sadržaj uspostavljenih odnosa između države domaćina i korisnika baze. Konstitutivni elementi pojma strane vojne baze su sporazumno reguliranje razmjestaja stranih vojnih snaga na precizno određenom dijelu državnog područja države domaćina, relativno trajni boravak stranih vojnih snaga na području baze, uz provedbu vojnih aktivnosti i isključivi nadzor korisnika nad tim područjem.

U odnosu na dotadašnju praksu, boravak vojnih snaga jedne države na državnom području druge države počeo se nakon Drugog svjetskog rata u znatno većoj mjeri vezivati uz djelovanje međunarodnih organizacija. U svezi s praksom uspostave stranih vojnih baza pod okriljem međunarodnih organizacija, u pravnoj literaturi se tradicionalno ističe da međunarodna organizacija, premda neosporno subjekt međunarodnog prava, nema vlastite vojne snage, već da raspolaže isključivo vojnim snagama svojih država članica. Također se ističe da tu izostaje element trajnije nazočnosti stranih vojnih snaga na određenom dijelu državnog područja države domaćina.

Na temelju analize dosadašnje prakse NATO-a i UN-a, autor tvrdi da se u ulozi korisnika strane vojne baze, pod određenim uvjetima, može pojaviti i međunarodna organizacija kao subjekt međunarodnog prava. Pritom ističe da se kao korisnik strane vojne baze za sada pojavljuje jedino UN, i to u ograničenoj mjeri, a da je praksa uspostave stranih vojnih baza pod okriljem NATO-a pošla drugim putem, na način da te vojne baze uvijek pripadaju državama članicama, a ne NATO-u kao međunarodnoj organizaciji, odnosno subjektu međunarodnoga prava.

INTERNATIONAL ORGANIZATION AS A USER OF FOREIGN MILITARY BASE

When judging what is and what is not a military base, the terminology used (base, object, installation, camp, training range, etc.) is of secondary importance in comparison to the substance of a relationship established between a host state and a user state. Key elements of the phrase "military base" include a consensual regulation of foreign forces' residence on a precisely determined part of a host state's territory, a relatively long habitation of the base area, conduct of military activities, and foreign forces' exclusive control over the base.

Different from earlier practices, after the World War Two, residence of one state's military forces on another state's territory became significantly more related to the activities of international organizations. With regard to founding military bases under the auspices of international organizations, it has been traditionally considered in legal theory that an international organization, although a subject of international law, has no military forces of its own, but relies upon its member states for military forces. In particular, it has also been stated that the requirement for a relatively long habitation on a host state's territory is not being fulfilled.

Based on analysis of NATO's and UN's practices, the author states that under certain circumstances an international organization can appear as a user of a foreign military base, too. The author finds that the UN only, albeit to a limited extent, has emerged in such a capacity, while NATO's practices are different in the way that bases always belong to member states, but not to NATO as a subject of international law.

Key words: *Military base, international agreement international organisation, NATO, UN*